

The background is a vibrant green with a gradient from dark at the top to light at the bottom. It features several thin, curved, glowing lines that sweep across the frame, creating a sense of motion and depth.

Współczesna historia

I wojna światowa

- I wojna światowa (przed II wojną światową nazywana „Wielką Wojną”) – wojna światowa, trwająca od 28 lipca 1914 do 11 listopada 1918 pomiędzy ententą (Trójporozumieniem), tj. Wielką Brytanią, Francją, Rosją, Serbią, Japonią, Włochami (od 1915) i Stanami Zjednoczonymi (od 1917), a państwami centralnymi (Trójprzymierzem), tj. Austro-Węgry i Niemcami, wspieranymi przez Imperium Osmańskie oraz Bułgarię.
- Był to największy konflikt zbrojny w Europie od czasu wojen napoleońskich. Wojna zakończyła się klęską państw centralnych, likwidacją mocarstw Świętego Przymierza oraz powstaniem w Europie Środkowej i Południowej licznych państw narodowych. Była też jedną z głównych przyczyn rewolucji lutowej i rewolucji październikowej w Rosji. W jej wyniku zginęło ponad 14 milionów ludzi. Mimo ogromu strat i wstrząsu wywołanego nimi, wojna ta nie rozwiązała większości konfliktów, co 21 lat później doprowadziło do wybuchu II wojny światowej. I wojna światowa była zderzeniem XX-wiecznej techniki z XIX-wieczną strategią i taktyką. Wybuch I wojny światowej wyznaczył symboliczny koniec wieku XIX oraz koniec hegemonii europejskiej na świecie. Od jej zakończenia coraz większą rolę w stosunkach międzynarodowych zaczęły odgrywać Stany Zjednoczone i utworzony w 1922 r. ZSRR.

1914 - 1918

Taktyka

- Bardzo częstym obrazem walki w okopach była sytuacja, gdy na pozycje wroga nacierały kolejne fale piechoty, próbujące jak najszybciej i w miarę cicho przebyć pas ziemi niczyjej i wedrzeć się w linie nieprzyjacielskich umocnień. Zdarzało się, że tuż po wyjściu z okopów wielu żołnierzy ginęło przy nich wskutek ognia karabinowego, a bardzo mało dochodziło do połowy drogi, podobnie jak i do samych okopów wroga. Jednak taka taktyka przynosiła pewne rezultaty jedynie na początku wojny. Później coraz częściej uderzano w nocy z wcześniej przygotowanych posterunków na ziemi niczyjej, po wcześniejszym usunięciu przeszkód takich jak choćby drut kolczasty i miny.
- W 1917 Niemcy zaczęli stosować tzw. taktykę „infiltracji”. Polegała ona na uderzaniu małymi grupami dobrze wyszkolonych i uzbrojonych żołnierzy, którzy próbowali opanować najbardziej newralgiczne punkty w obronie przeciwnika, jednocześnie oddziały te starały się omijać pozycje najgęściej obsadzone i najlepiej chronione. Ale postępy, jakie mogły poczynić takie akcje, były niewielkie ze względu na brak możliwości dosyłania zaopatrzenia oraz brak łączności.

- Ważną rolę miała do spełnienia artyleria: po pierwsze niszczyła wszelkie cele żywe w okopach nieprzyjacielskich lub zmuszała obrońców do odwrotu, po drugie osłaniała własną piechotę poprzez prowadzenie ognia zaporowego, który miał likwidować próby kontrataku wroga.
- Osiągnięcie celu stanowiło połowę sukcesu, bo należało go jeszcze utrzymać. Atakujący oprócz broni musieli także zabierać sprzęt do wznoszenia okopów (taki jak: łopaty, worki z piaskiem i drut kolczasty), które miały zatrzymać ewentualny kontratak. Niemieckie dowództwo kładło duży nacisk na kontrofensywy zmierzające do odzyskania straconego terenu, takie akcje przynosiły jednak duże straty. W szczególności od 1917, kiedy Brytyjczycy specjalnie zadowalali się małymi zdobyczami tylko po to, aby spokojnie przygotować się i odeprzeć z dużymi stratami kontratakujących Niemców.

Niemieckie działo
przeciwlotnicze

Francuskie działo
kolejowe kalibru 370
mm

- Spore znaczenie, szczególnie dla zaopatrzenia frontów, miały niemieckie wąskotorowe koleje polowe (Feldbahn) o rozstawie szyn 600 mm. Linie te były budowane przez wojska kolejowe z gotowych fragmentów toru (tzw. tor patentowy). Stosowano znormalizowany tabor typu HF – zaprojektowany specjalnie do pracy w wojennych warunkach. Koleje te dowoziły na front żołnierzy, żywność i amunicję. Po zakończeniu działań wojennych niektóre z nich były przejmowane przez zarządy kolejowe i dalej eksploatowane już w ruchu publicznym. Jedną z takich kolejek polowych na terenie Polski jest Rogowska Kolej Wąskotorowa.

Pociąg pancerny

Brytyjski myśliwiec
Sopwith Camel F.1

Niemiecki samochód
pancerny Ehrhardt E-
V/4

Francuski czołg FT 17
– jedna z
najdoskonalszych tego
typu konstrukcji na
polach bitew I wojny
światowej

Sterowce – były
używane głównie
przez armię II Rzeszy
do rozpoznania i
bombardowania

Bitwa Warszawska

- Bitwa Warszawska, zwyczajowo nazywana Cudem nad Wisłą – bitwa stoczona w dniach 13–25 sierpnia 1920 w czasie wojny polsko-bolszewickiej. Zadecydowała o zachowaniu niepodległości przez Polskę i przekreśliła plany rozprzestrzenienia komunizmu na Europę Zachodnią. Zdaniem Edgara D'Abernon była to 18 z przełomowych bitew w historii świata.
- Kluczową rolę odegrał manewr Wojska Polskiego oskrzydlający Armię Czerwoną przeprowadzony przez Naczelnego Wodza Józefa Piłsudskiego, wyprowadzony znad Wieprza 16 sierpnia, przy jednoczesnym związaniu głównych sił bolszewickich na przedpolach Warszawy.

- Piechota polska w marszu na front przed bitwą warszawską

Polski plakat rekrutacyjny z 1920

Polski plakat propagandowy z 1920

II wojna światowa

- II wojna światowa – największa wojna światowa w historii, trwająca od 1 września 1939 do 2 września 1945 (w Europie do 8/9 maja 1945). Jej teatr działań wojennych objął prawie całą Europę, wschodnią i południowo-wschodnią Azję, północną Afrykę, część Bliskiego Wschodu i wszystkie oceany. Niektóre epizody wojny rozgrywały się nawet w Arktyce i Ameryce Północnej. Poza większością państw europejskich i ich koloniami, brały w niej udział państwa Ameryki Północnej i Ameryki Południowej oraz Azji. Głównymi stronami konfliktu były państwa Osi i państwa koalicji antyhitlerowskiej (alianci). W wojnie uczestniczyło 1,7 mld ludzi, w tym 110 mln ludzi z bronią. Według różnych szacunków zginęło w niej od 50 do 78 milionów ludzi.
- Za datę rozpoczęcia wojny przyjmuje się 1 września 1939 roku – agresję Niemiec na Polskę. 3 września 1939, po zignorowaniu przez III Rzeszę ultimatum w sprawie bezzwłocznego wycofania wojsk z Polski, Wielka Brytania i Francja wypowiedziały wojnę III Rzeszy (w piśmiennictwie zachodnim podaje się czasami tę datę jako początek wojny światowej). W historiografii ZSRR i współczesnej rosyjskiej używane jest pojęcie tzw. wielkiej wojny ojczyźnianej – od 22 czerwca 1941 ataku III Rzeszy na ZSRR do 9 maja 1945 – powtórzonej kapitulacji III Rzeszy w Berlinie, według czasu moskiewskiego. Historiografia sowiecka i współczesna rosyjska odrzuca bowiem udział ZSRR w wojnie po stronie III Rzeszy w latach 1939-41 – od paktu Ribbentrop-Mołotow z 23 sierpnia 1939 i niemiecko-sowieckiego traktatu o granicach i przyjaźni z 28 września 1939 (agresja ZSRR na Polskę, wojna zimowa przeciw Finlandii, okupacja krajów bałtyckich i Besarabii) do ataku III Rzeszy na ZSRR. Stany Zjednoczone przystąpiły do wojny przeciwko państwom Osi 7 grudnia 1941 w konsekwencji japońskiego ataku na bazę amerykańskiej marynarki wojennej w Pearl Harbor, wypowiedzenia wojny USA przez Japonię, a następnie 11 grudnia 1941 przez III Rzeszę.
- II wojnę światową zakończyły: podpisanie 7 maja 1945 w Reims aktu bezwarunkowej kapitulacji III Rzeszy, z wejściem w życie 8 maja 1945, które zakończyło działania wojenne w Europie i akt bezwarunkowej kapitulacji Japonii podpisany 2 września 1945 na pokładzie pancernika USS Missouri w Zatoce Tokijskiej, który definitywnie zakończył działania wojenne II wojny światowej.

Agresja III Rzeszy i ZSRR na Polskę

- 1 września 1939 III Rzesza w porozumieniu ze ZSRR dokonała zbrojnej agresji na Polskę na całej długości granicy międzypaństwowej.
- Symbolicznymi miejscami rozpoczęcia wojny były nalot na Wieluń, przeprowadzony przez eskadrę 4 Floty Powietrznej feldmarszałka Wolframa von Richthofena, ostrzał Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte przez pancernik „Schleswig-Holstein” i Obrona Mostów Tczewskich. Agresja wzdłuż całej granicy niemiecko-polskiej nastąpiła zgodnie z dyrektywami „Fall Weiss”.
- W chwili wybuchu wojny Polska miała zawarty układ sojuszniczy z Francją z 1921 roku, układ sojuszniczy z Wielką Brytanią z 25 sierpnia 1939 roku oraz sojusz z Rumunią (obowiązujący jednak tylko w przypadku ataku ze strony Związku Radzieckiego). Niemcy były powiązane paktem antykominternowskim z Japonią i Włochami, tzw. paktem stalowym z Włochami oraz układem ze Związkiem Radzieckim (pakt Ribbentrop-Mołotow) z 23 sierpnia 1939 roku, który de facto dzielił Europę Środkową na strefy wpływów obu państw i dawał Niemcom wolną rękę w wojnie z Polską. Formalnie wojna nabrała charakteru światowego z chwilą wypowiedzenia jej Niemcom przez Wielką Brytanię i Francję 3 września 1939. Wraz z Wielką Brytanią do wojny przystąpiły Indie i główne państwa Wspólnoty Brytyjskiej (dominia brytyjskie): Australia i Nowa Zelandia (3 września), ZPA (6 września) i Kanada (10 września). Oficjalnie po stronie Niemiec do wojny nie przyłączyły się na tym etapie jednak ani Włochy, ani Japonia. Neutralność zachowały Węgry i Rumunia. Do niemieckiego ataku na Polskę przyłączyła się natomiast Słowacja (siłami armii „Bernolák”, która w liczbie 50 tys. żołnierzy wkroczyła do Polski kilka godzin po Niemcach), która była wówczas protektoratem Niemiec.

Agresja Sowiecka

- 17 września bez określonego w prawie międzynarodowym wypowiedzenia wojny zaatakowała Polskę również Armia Czerwona. Atak ten złamał polsko-sowiecki pakt o nieagresji z 1932 roku, który miał obowiązywać do 1945 roku, jednak nie wywołał ze strony rządu polskiego wypowiedzenia wojny. Związek Radziecki w nocy przedstawionej w nocy 17 września 1939 – już w chwili rozpoczęcia agresji – ambasadorowi RP w Moskwie, Wacławowi Grzybowskiemu, stwierdził jednostronnie zaprzestanie istnienia państwa polskiego. Ambasador odmówił przyjęcia noty, polscy dyplomaci wyjechali z terytorium Związku Radzieckiego dopiero po interwencji dziekana korpusu dyplomatycznego, ambasadora Rzeszy von Schulenburga.
- Pierwszy meldunek o agresji sowieckiej dotarł do władz w Warszawie z jednostek polskich w Czortkowie. Armia Czerwona toczyła walki z Korpusem Ochrony Pogranicza na całej linii granicznej. Ciężkie walki oddziały Wojska Polskiego i ochotnicy stoczyli w obronie Grodna. Naczelnny Wódz Edward Rydz-Śmigły wydał dyrektywę.

- Brak publicznego formalnego ogłoszenia przez Prezydenta i rząd RP faktu istnienia stanu wojny między Związkiem Radzieckim, a Polską i brak jednoznacznego rozkazu Naczelnego Wodza stawiania oporu najeźdźcy doprowadził do dezorientacji dowódców i żołnierzy (na przykład podczas obrony Lwowa), a w konsekwencji do wzięcia do niewoli ok. 250 tysięcy żołnierzy i oficerów, w większości nie stawiających oporu.
- Na wieść o agresji ZSRR, wobec natarcia Armii Czerwonej rząd polski ewakuował się w nocy 17 września na terytorium sojuszniczej Rumunii. Wbrew porozumieniu polsko-rumuńskiemu o swobodnym prawie przejazdu (fr. *droit de passage*), pod naciskiem niemiecko-sowieckim i przy porozumieniu Rumunów z rządem francuskim, rząd polski został bez uprzedzenia internowany. 30 września prezydent Ignacy Mościcki, korzystając z prerogatyw konstytucji o możliwości wyznaczenia następcy w czasie wojny, wydał dekret o przekazaniu władzy Władysławowi Raczkiewiczowi, co zapoczątkowało działalność Rządu RP na uchodźstwie.
- Działania wojenne we wrześniu 1939 i rozbiór Polski.
- Kampania wrześniowa dobiegła końca, wojska niemieckie i sowieckie zajęły terytorium Polski i zdławiły zorganizowany opór regularnych wojsk polskich na terenie kraju (6 października zakończyła się ostatnia batalia kampanii – bitwa pod Kockiem). III Rzesza i Związek Radziecki rozpoczęły okupację terytorium Rzeczypospolitej i likwidację polskiej państwowości według traktatu z 28 września.
- Mieszkańcy obu okupowanych części państwa polskiego poddani zostali represjom przez okupantów. Jeszcze we wrześniu 1939 rozpoczęły działalność podporządkowane Rządowi RP na uchodźstwie struktury państwa podziemnego. Ciągłość państwowa Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej wobec deklaracji agresorów i okupantów została zachowana. W okupowanym kraju odtworzono konspiracyjną administrację i podziemne Wojsko Polskie.

- 10 maja 1940 Niemcy zaatakowali Holandię, Belgię i Luksemburg (Fall Gelb). Opanowanie przez spadochroniarzy mostów i lotnisk holenderskich pozwoliło armii niemieckiej na zajęcie tego kraju w ciągu sześciu dni. W dniach 12–15 maja Niemcy przerwali front francuski w rejonie Sedanu i ruszyli na zachód. 20 maja dotarli do kanału La Manche pod Abbeville, odcinając lewe skrzydło wojsk alianckich. 28 maja armia belgijska skapitulowała. Od 26 maja do 4 czerwca w rejonie Dunkierki odbywała się ewakuacja wojsk brytyjskich (operacja „Dynamo”). Plaże pozostawiono wypełnione sprzętem, ale ludzi udało się wywieźć na Wyspy Brytyjskie. 10 czerwca Włochy wypowiedziały wojnę Francji, co jednak nie mogło już mieć większego wpływu na losy wojny. W cztery dni później Niemcy wkroczyli do Paryża.
- Brytyjscy i francuscy jeńcy na plaży pod Dunkierką.
- 16 czerwca nowym premierem Francji został marszałek Philippe Pétain, który następnego dnia poprosił Berlin o zawieszenie broni. Dzień później BBC nadało odezwę gen. Charles’a de Gaulle’a wzywającą do dalszej walki. Zapoczątkowało to działalność Komitetu Wolnej Francji. 22 czerwca pod Compiègne, w tej samej salonce kolejowej, w której podpisano rozejm kończący I wojnę światową, Francuzi sygnowali zawieszenie broni. Północna Francja wraz z Paryżem dostała się pod okupację niemiecką, Alzację i Lotaryngię przyłączono do III Rzeszy, południowa zaś część kraju stała się kolaborującym z Niemcami Państwem Francuskim ze 100-tysięczną armią i rządem Petaina-Lavała, ulokowanym w słynnym kurorcie Vichy. Państwo to istniało do 1942 roku, kiedy całe jego terytorium zaanektowane zostało przez Niemców w związku z wydarzeniami w Afryce Północnej.
- Działania wojenne w Europie (1940).
- Klęska Francji została wykorzystana przez Związek Radziecki do zajęcia państw bałtyckich. Związek Radziecki wprowadził w czerwcu 1940 na ich teren znaczne wojska i wymusił rekonstrukcje rządów, obsadziwszy je swoimi ludźmi. W ciągu miesiąca Litwa, Łotwa i Estonia ogłoszone zostały republikami radzieckimi i między 3 a 6 sierpnia przystąpiły do Związku Radzieckiego. Stalin wystosował również ultimatum do rządu rumuńskiego, żądając oddania Besarabii oraz Północnej Bukowiny. Rumunia się ugięła, a wkrótce potem oddała Węgrom, pod naciskiem niemieckim (tzw. drugi arbitraż wiedeński), również część Siedmiogrodu. Latem 1940 roku Moskwa wysunęła wobec Finlandii upokarzające żądania ekonomiczne – Finowie wypełnili je, bojąc się utraty niepodległości, równocześnie jednak zacieśnili stosunki z Niemcami, co zapewniło im swoisty parasol ochronny. Podobną politykę obrał Bukareszt; Niemcy, powoli szykując się do wojny ze Związkiem Radzieckim, blokowały ekspansję Związku Radzieckiego w kierunku europejskim. 10 listopada 1940 w Berlinie, podczas wizyty Wiaczesława Mołotowa, Hitler po raz ostatni próbował skłonić Związek Radziecki do wojny z Wielką Brytanią. Zaproponował Moskwie przystąpienie do Paktu Trzech i dokonanie wspólnego rozbioru Imperium Brytyjskiego (wskazując Iran i Indie jako teren potencjalnej ekspansji sowieckiej). Wobec odpowiedzi Mołotowa podtrzymującej zainteresowanie Związku Radzieckiego aneksją Finlandii, bazami wojskowymi w Bułgarii, a także kontrolą nad cieśninami tureckimi i Irakiem, Hitler wydał dyrektywę do opracowania planu agresji III Rzeszy na Związek Radziecki, ostatecznie określoną jako plan „Barbarossa”.

Bitwa o Anglię

- 8 sierpnia 1940 atakiem Luftwaffe na lotniska RAF rozpoczęła się powietrzna bitwa o Anglię, trwająca do 31 października. Celem Niemców było osiągnięcie dominacji w powietrzu oraz osłabienie potencjału militarnego wroga, co miało być wstępem do morskiej inwazji na Wyspy Brytyjskie (operacja „Lew Morski”). Oprócz ataków na cele czysto wojskowe, Luftwaffe podjęła także szeroko zakrojoną kampanię nalotów wymierzonych przeciwko ludności cywilnej, mających złamać morale brytyjskiego społeczeństwa. Wskutek dobrze zorganizowanej brytyjskiej obrony (m.in. skuteczne wykorzystanie sieci stacji radarowych), bitwa zakończyła się jednak porażką Niemiec. Udział w tym mieli Polacy – spośród wszystkich pilotów myśliwskich, broniących angielskiego nieba, 5% pochodziło z Polski. Przypisuje się im 11% wszystkich zestrzeleń samolotów wroga.
- Oprócz działań powietrznych Niemcy rozwinęli ofensywę morską przy pomocy okrętów podwodnych, pragnąc odciąć Wielką Brytanię od dostaw żywności i materiałów wojennych z kolonii i Stanów Zjednoczonych. Bitwa o Atlantyk przybrała na sile.

Holokaust

- Zagłada Żydów, również Holocaust lub Holokaust (gr. ὁλόκαυστος holokaustos – „całopalenie, ofiara całopalna”), Shoah, Szoa – ludobójstwo około 6 milionów europejskich Żydów dokonane w czasie II wojny światowej przez III Rzeszę Niemiecką i wspierane w różnym stopniu przez uzależnione od niej państwa sojusznicze.
- Zagłada Żydów w większości przeprowadzona została na okupowanych przez III Rzeszę ziemiach polskich. Stanowiła, łącznie z Zagładą Romów, bezprecedensową próbę wymordowania całych narodów przy użyciu metod przemysłowych, która nigdy wcześniej i później nie była przeprowadzona w takiej skali. Stanowiła systematyczny i realizowany przez aparat państwowy proces likwidacji całego narodu.
- Liczba żydowskich ofiar Holocaustu jest szacowana na prawie 6 milionów, choć dokładna liczba nie jest znana z powodu braku kompletnej ewidencji oraz systematycznego niszczenia archiwów i zacierania śladów przez władze niemieckie w obliczu klęski wojennej. Jedną trzecią tej liczby, czyli ok. 2 miliony, stanowiły dzieci. Liczba polskich Żydów wśród ofiar Zagłady szacowana jest według różnych źródeł od 2,6 mln do 3,3 mln osób.

Węgierscy Żydzi w
Auschwitz-Birkenau
przed wysłaniem do
komór gazowych

Żydzi pojmani przez
SS w trakcie tłumienia
powstania w getcie
warszawskim

PRL

- Polska Rzeczpospolita Ludowa (PRL) – oficjalna nazwa państwa polskiego w latach 1952–1989. W latach 1944–1952 funkcjonowało jako Rzeczpospolita Polska. W okresie 1944–1989, propagandowo, potocznie i niekiedy w oficjalnych aktach władz nazywane było Polską Ludową. W latach 1944–1989 Polska była państwem niesuwerennym, pozostającym pod dominacją ZSRR. Rządy sprawowała komunistyczna Polska Partia Robotnicza, a następnie Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, przy formalnym istnieniu ugrupowań satelitarnych jako tzw. „stronnictw sojuszniczych” (Zjednoczone Stronnictwo Ludowe, Stronnictwo Demokratyczne). Ludowe Wojsko Polskie było zdominowane i kontrolowane przez rządzącą partię komunistyczną i jako część struktur Układu Warszawskiego podlegało dowództwu Armii Radzieckiej.

Koniec

- Autor: Krystian Karczewski

Źródła: Wikipedia